

ЛЕКЦІЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ
1-2 КУРСУ

СОЦІОЛОГІЯ

ТЕМА 1. СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКА ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНА РОЛЬ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ:

- АРХІТЕКТУРА СУСПІЛЬСТВА
- СОЦІАЛЬНІ ЗАКОНИ
- ЕТИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

ГЕНЕЗА: ВІД СОЦІАЛЬНОЇ ФІЗИКИ ДО СОЦІОЛОГІЇ

ЕТИМОЛОГІЯ

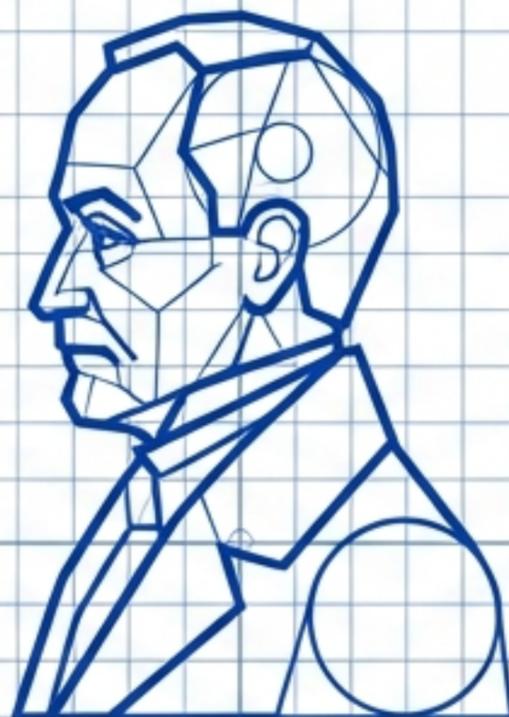
Latin: Societas (суспільство)

Greek: Logos (наука)

Наука про суспільство

БАТЬКО-ЗАСНОВНИК

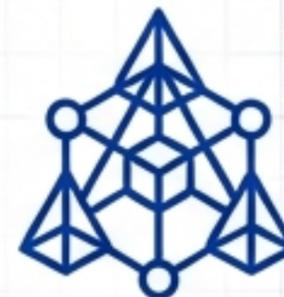
Огюст Конт (1830-ті роки)

Праця: «Курс позитивної філософії»

«СОЦІАЛЬНА ФІЗИКА»

Спроба вивчати суспільство як атоми.

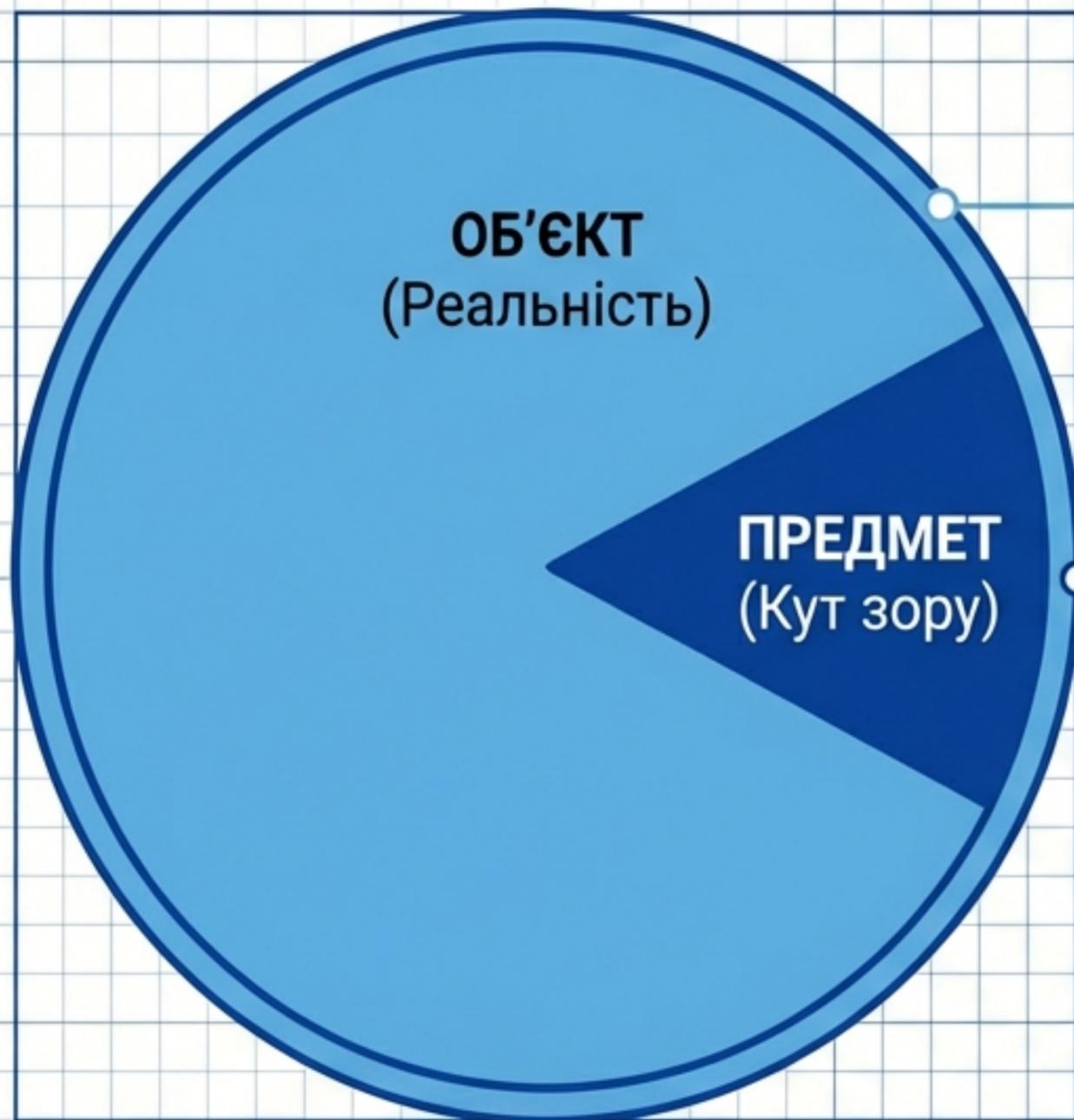

СОЦІОЛОГІЯ

Наука на основі «позитивних» фактів.

СУЧАСНЕ ВИЗНАЧЕННЯ: Наука про закономірності становлення та функціонування суспільства як цілісної системи та механізми взаємодії між особистістю і спільнотою.

ОБ'ЄКТ VS ПРЕДМЕТ: У ЧОМУ РІЗНИЦЯ?

ОБ'ЄКТ: Суспільство як цілісна реальність.
- Спільний для багатьох наук (історія, економіка, політологія).
- Це «Що ми вивчаємо?»

ПРЕДМЕТ: Соціальне життя.
- Закономірності виникнення спільнот та інститутів.
- Механізми поведінки.
- Це «Під яким кутом?»

ХОЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД

Зміна в одній сфері викликає каскад змін в інших.

МІСЦЕ В СИСТЕМІ НАУК: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

VS ЕКОНОМІКА

Економіка: Людина – раціональний егоїст (Homo Economicus), максимізує прибуток.

Соціологія: Людина – носій **соціальної ролі**. Покупки часто ірраціональні (статус).

Приклад: Купівля iPhone – це статус, а не лише функціонал.

VS ІСТОРІЯ

Історія: Погляд у минуле. Унікальність подій.

Соціологія: Презентизм (сучасність) та **прогностика** (майбутнє). Пошук повторюваних законів.

VS ФІЛОСОФІЯ

Філософія: Абстракція (як МАЄ бути).

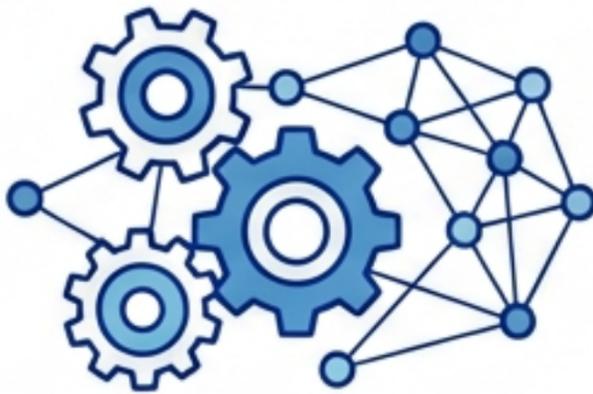
Соціологія: Емпіричні **факти** (як Є насправді).

АРХІТЕКТУРА ЗНАННЯ: ТРИ РІВНІ

МОВА СОЦІОЛОГІЇ: КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ

СУТНІСТЬ ЗВ'ЯЗКІВ

СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА:
Організована сукупність елементів.

СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ:
Стійка форма організації діяльності (сім'я, освіта, бізнес).

СТРУКТУРА

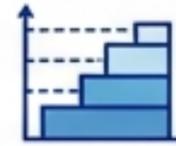
• **СТАТУС:**
Позиція в суспільстві.

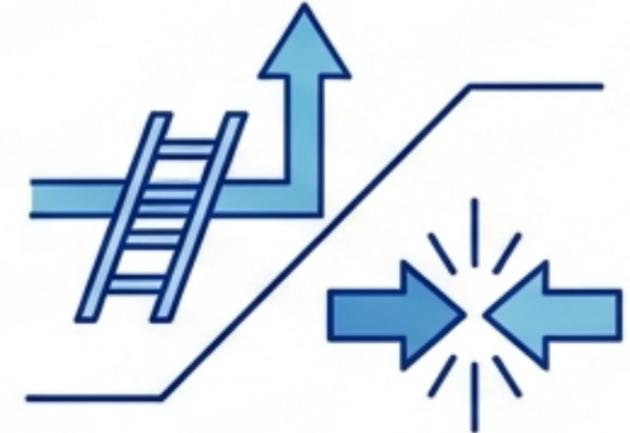
• **РОЛЬ:**
Очікувана поведінка.

• **СТРАТИФІКАЦІЯ:**
Ієрархічна нерівність.

ЗМІНИ

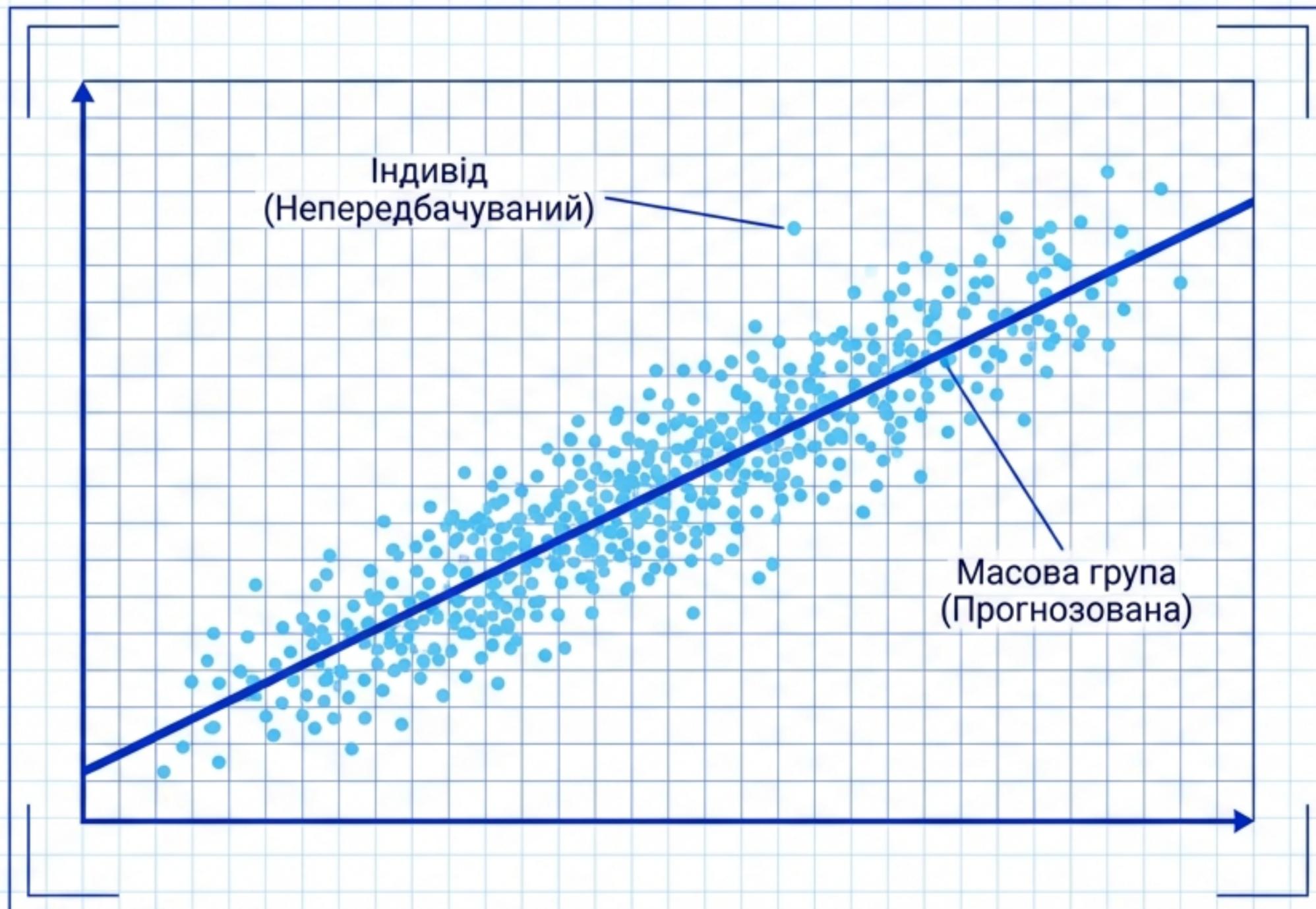

• **МОБІЛЬНІСТЬ:**
Переміщення між групами.

• **КОНФЛІКТ:**
Зіткнення інтересів.

СОЦІАЛЬНІ ЗАКОНИ: ВІРОГІДНІСТЬ VS НЕМИНУЧІСТЬ

ХАРАКТЕР ЗАКОНІВ:

1. **Статистичні (Стохастичні):**
Працюють лише на великих числах.
2. **Динамічні:** Жорсткий зв'язок (Якщо А -> то Б).

БІЗНЕС-ІНСАЙТ:

- Ми не знаємо, чи купить товар конкретна людина.
- Але ми знаємо, що 70% аудиторії зроблять покупку.
- Управління = Робота з відсотками.

ФУНКЦІЇ СОЦІОЛОГІЇ: НАВІЩО ЦЕ БІЗНЕСУ?

ТЕОРЕТИКО-ПІЗНАВАЛЬНА

Накопичення знань, руйнування міфів про реальність.

ПРОГНОСТИЧНА

Передбачення майбутніх трендів та криз.

УПРАВЛІНСЬКА

Інформаційна база для прийняття рішень (HR, маркетинг).

ІДЕОЛОГІЧНА / ВИХОВНА

Формування світогляду та «соціологічної уяви».

ПІЗНАВАЛЬНА ФУНКЦІЯ: РУЙНУВАННЯ МІФІВ

ОЧІКУВАННЯ (МІФ)

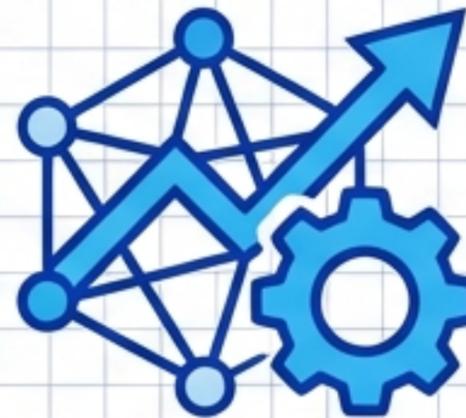

Міф: «Покоління Z ліниве, не хоче працювати».

Міф: «Чоловіки не купують косметику».

РЕАЛЬНІСТЬ (ФАКТ)

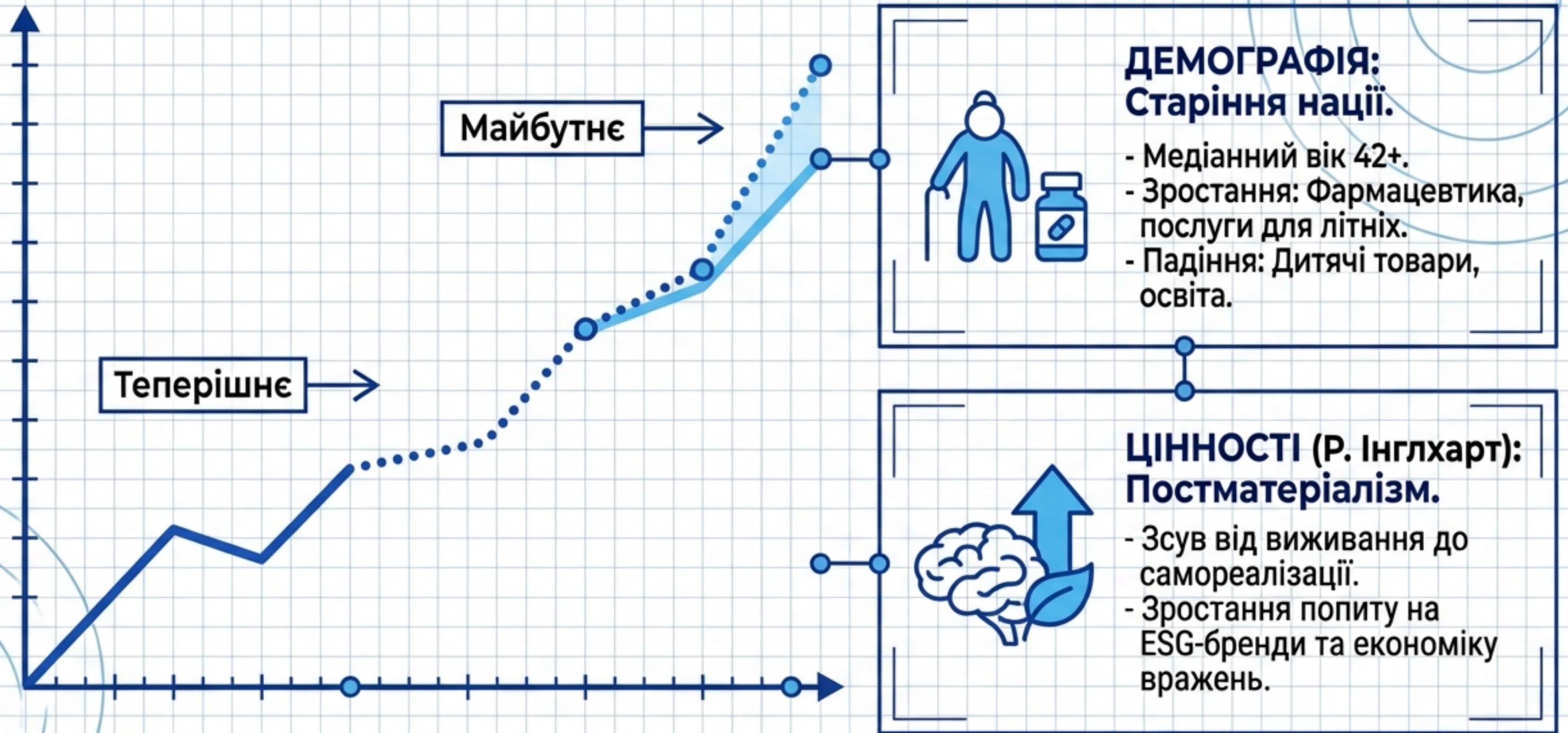
Факт: **73%** готові працювати понаднормово. Вимагають **СЕНСУ** та **ГНУЧКОСТІ**.

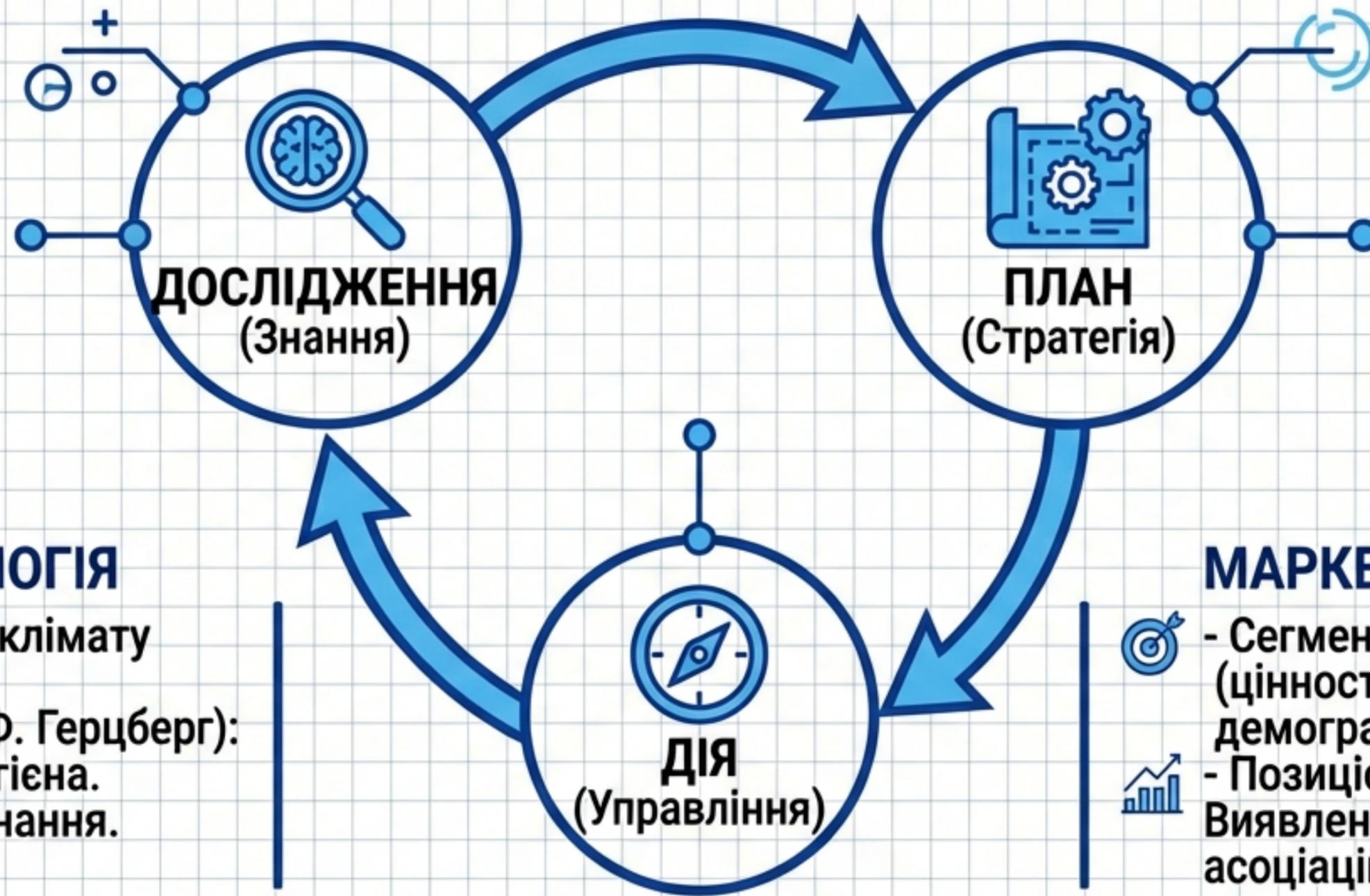
Факт: Ринок чоловічої косметики зростає на **5-7%** щороку.

ВИСНОВОК: Маркетинг має будуватися на даних, а не на стереотипах.

ПРОГНОСТИЧНА ФУНКЦІЯ: БАЧИТИ МАЙБУТНЄ

УПРАВЛІНСЬКА ФУНКЦІЯ: ІНСТРУМЕНТ РІШЕНЬ

HR-СОЦІОЛОГІЯ

- - Діагностика клімату в колективі.
- - Мотивація (Ф. Герцберг):
Гроші – це гігієна.
Мотивує визнання.

МАРКЕТИНГ

- - Сегментація: Психографія (цінності) замість простої демографії.
- - Позиціонування:
Виявлення реальних асоціацій з брендом.

Золоте правило: Неможливо ефективно керувати тим, чого не знаєш.

ЕТИКА: ЦІНА ЗНАННЯ

НАУКОВЕ ЗНАННЯ

ПРАВА ЛЮДИНИ

ФУНДАМЕНТАЛЬНА ВІДМІННІСТЬ:

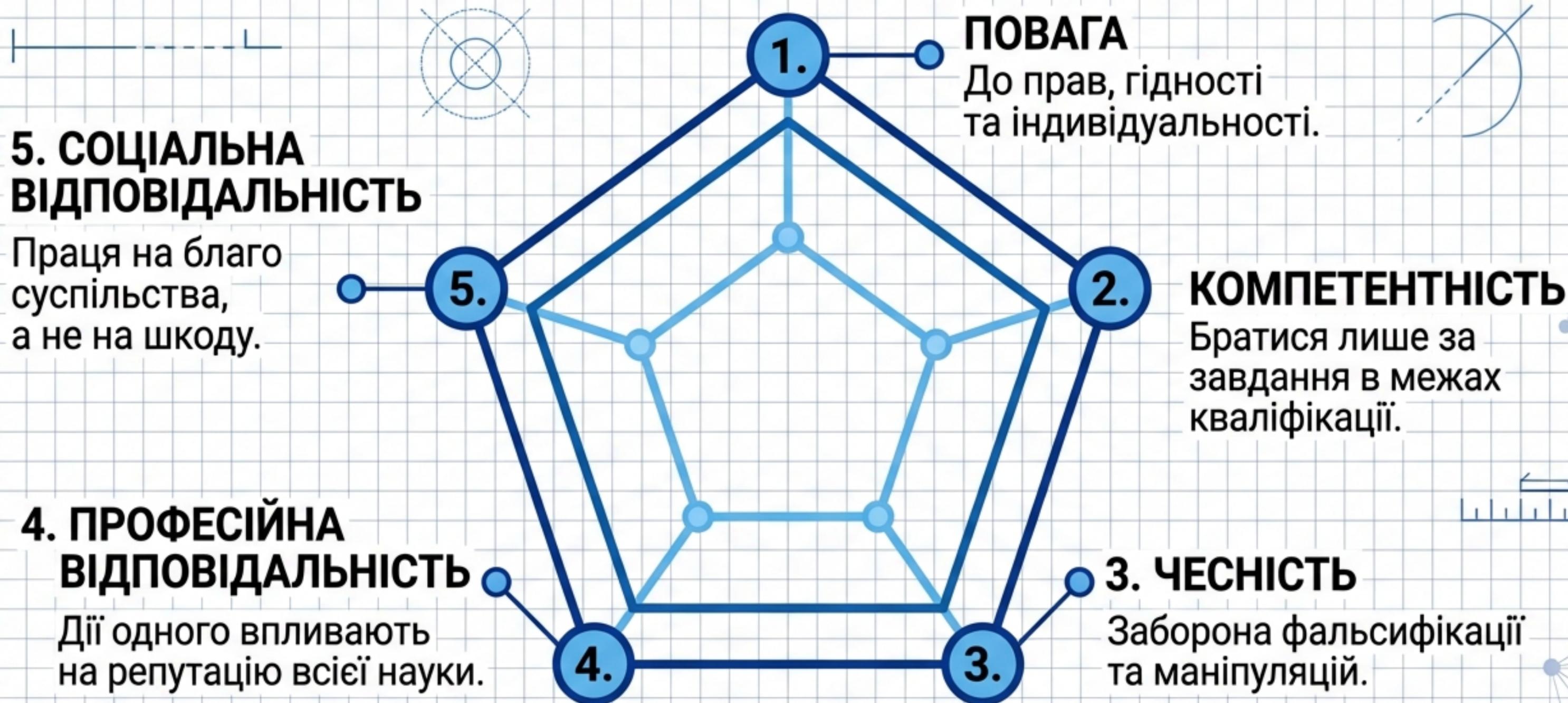
- Природничі науки: Експерименти з атомами без обмежень.
- Соціологія: Робота з ЛЮДЬМИ – носіями прав та гідності.

КЛЮЧОВЕ ПИТАННЯ:

Чи виправдовує наукова мета можливу шкоду респондентам?

ПРИНЦИП: «Не нашкодь».

5 ПРИНЦИПІВ ЕТИЧНОГО КОДЕКСУ

КОЛИ ЕТИКА ЗАЗНАЄ КРАХУ: КЕЙСИ

ІСТОРИЧНИЙ УРОК

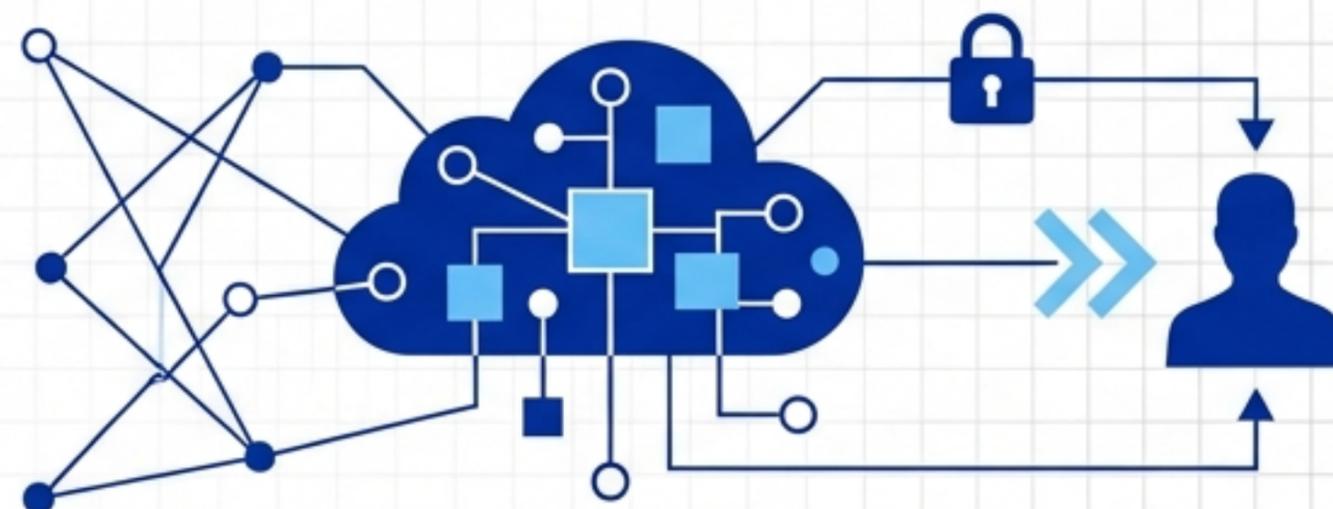
СТЕНФОРДСЬКИЙ ТЮРЕМНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ (1971)

- Ф. Зімбардо досліджував ролі «наглядач» та «в'язень».
- **Результат:** Втрата контролю, психологічні травми учасників.
- **Висновок:** Наукова цікавість не виправдовує небезпеку.

СУЧАСНІ ДИЛЕМИ

BIG DATA ТА МАНІПУЛЯЦІЇ

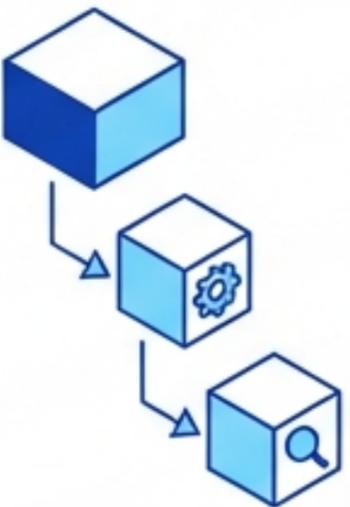

- **Cambridge Analytica:** Використання даних без згоди.
- **Push-polls:** Маніпулятивні опитування для дискредитації конкурентів.

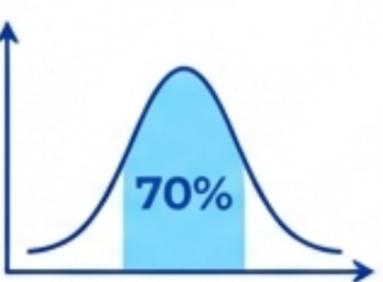
ПІДСУМКИ: ЩО ВАРТО ЗАПАМ'ЯТАТИ

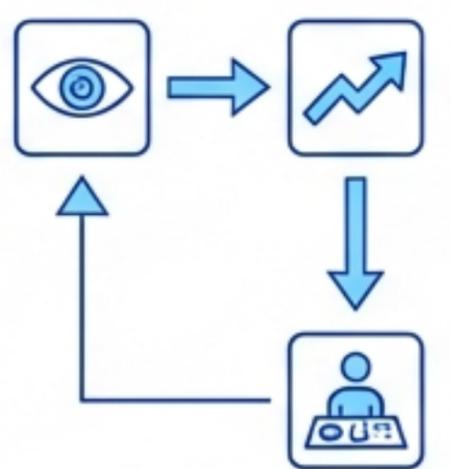
1. СУТНІСТЬ
Соціологія – наука про суспільство як систему. Враховує ірраціональні мотиви.

2. СТРУКТУРА
Макротеорія -> Теорії середнього рівня (Бізнес) -> Мікросоціологія (Опитування).

3. ЗАКОНИ
Статистичний характер. 70% вірогідності на великих числах.

4. ФУНКЦІЇ
Розуміти реальність, прогнозувати тренди, управляти людьми.

5. ЕТИКА
Повага до людини та соціальна відповідальність – основа професії.

